

MAKALE HAKKINDA

Geliş : Ağustos 2016

Kabul: Mart 2017

TURİZM MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEK SEÇİMLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ

FACTORS AFFECTING CAREER CHOICES OF TOURISM VOCATIONAL HIGH SCHOOL STUDENTS

Cem Işık^a, Leyla Tırak^b, Osman Çapan^c

ÖZ

Meslek seçimi insanların hayatındaki en önemli ve mantıklı vermeleri gereken kararlardan biridir. Meslek seçimine karar verirken kişilerin fiziksel özelliklerine, ilgi ve yeteneklerine, aile yapısına dikkat etmesi gerekmektedir. Meslek seçiminde başka bir önemli konu ise eğitimidir. İnsanların seçtikleri meslek dalları ile ilgili yeterli bir eğitimden geçmeleri gerekmektedir. Eğitim hem bireylerin hem de toplumların refahı açısından önemli bir konudur. Eğitim her sektör ve meslek dalı açısından bir zorunluluk oluşturmaktadır. Özellikle insan gücüne dayalı bir hizmet sektörü olan turizm için eğitimin önemi büyüktür. Bu çalışmanın kapsamını ortaöğretimde turizm eğitimi alan öğrencilerin mesleklerini ve turizm sektörünü seçme kararlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi oluşturmaktadır. Çalışmanın evreni için Erzurum Dedeman Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde öğrenim gören öğrenciler seçilmiştir. Veri toplamak amacıyla anket tekniği kullanılmıştır. Toplanan veriler SPSS 20 programında Cronbach Alpha güvenilirlik ve frekans analizlerine tabi tutulmuştur. Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun turizm sektörünü ve turizm meslek lisesini isteyerek seçtikleri ve araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlasının yükseköğrenimine turizm ile ilgili bir bölümde devam etmek istedikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Eğitim, Turizm Eğitimi, Meslek Seçimi

ABSTRACT

Choice of profession is perhaps one of the most important decisions in people's lives. This choice should be made by taking into account some factors such as physical properties, interests and family structure. Another important issue in career choice is education. People should have received adequate training for the profession of their choice. Education is an extremely important issue in terms of society's welfare as well as individual's. Especially, for tourism based on manpower service sector, the importance of education is great. The scope of this study comprises of determining the factors that influence secondary education students' decision of choosing tourism sector and their profession. The population of this study includes students studying in Anatolian Hotel and Tourism Vocational High School. Questionnaire technique was used to collect data. Data was subjected to Cronbach Alpha reliability and frequency analysis by using SPSS 20 programme. According to the results obtained from analysis, it was determined that the vast majority of students chose tourism sector and tourism vocational high school willingly. And also it was determined that more than half of the students participated in the survey want to continue studying in tourism department at university.

Keywords: Tourism, Education, Tourism Education, Choice of Profession.

^aYrd.Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, isikc@atauni.edu.tr

^{b,c}Ar.Gör., Atatürk Üniversitesi, Turizm Fakültesi

GİRİŞ

Ekonomik, psikolojik ve sosyolojik birçok etkisi bulunan turizm her geçen gün gelişme göstermektedir. Sürekli gelişen ve kendini yenileyen turizm sektöründe yaşanan rekabette sunulan hizmetin kalitesi işletmelere avantaj veya dezavantaj sağlamaktadır. İşletmelerin kaliteli bir hizmet sunabilmesinin temel şartı ise eğitimidir. Turizm sektöründe nitelikli personel ihtiyacı ve sektörün beklentilerini karşılamak amacıyla iyi bir eğitim sisteminin oluşturulması gerekmektedir (Boylu ve Arslan, 2014: 79). Turizm eğitimi; turizm olay ve ekonomisinin halka ve öğrencilere öğretilmesi ve turizm konusunda donanımlı personel ve yönetici yetiştirilmesi için yapılan çalışmalar olarak tanımlanmaktadır (Sarı, 2007: 5). Ülkemizde turizm eğitimi örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Örgün eğitim veren kurumlardan en önemlilerinden biri Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleridir. Bu liselerde öğrencilere ilk yıllarında genel teorik dersler verilmekte; ikinci yıllarında ise öğrenciler kendi ilgi ve yeteneklerine göre farklı alanlar seçmektedirler. Ayrıca öğrenciler Ekim-Mart ayları arasında okulda eğitim alırken, Nisan-Eylül ayları arasında ise herhangi bir turistik işletmede uygulamalı eğitim almaktadırlar (Üngüren, 2007: 7). Bu sayede öğrenciler sektöre erken atılarak iş tecrübesi kazanmaktadır.

Bu çalışmanın ilk bölümünde turizm, turizm eğitimi ve meslek seçimi ile ilgili literatür taraması yapılarak bu kavramlar hakkında bilgi verilecektir. Çalışmanın ikinci bölümünde metodoloji yer almaktadır. Bu bölümde Dedeman Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin turizm lisesini seçme nedenlerini ve turizm sektörünü seçme kararlarını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla istatistiksel analizler yapılacak ve bu analizlerin sonuçlarına yer verilecektir. Çalışmanın son kısmını ise sonuç ile öneriler bölümü oluşturacaktır.

TURİZM KAVRAMI

Turizmin tarihi insanoğlunun var olduğu ilk dönemlere kadar gitmektedir. İnsanlar ilk çağlardan beri çeşitli amaçlarla aslında farkında olmadan turizm faaliyetleri gerçekleştirmişlerdir (Güçer, 2004: 4). İlk çağlarda insanlar yiyecek bulma, sığınacak yeni yerler keşfetme gibi ihtiyaçlarını karşılamak veya doğal afetlerden ve savaşlardan kaçma gibi nedenlerden dolayı bir yerden başka bir yere seyahat etmişlerdir. Turizm olarak tanımlanabilecek seyahatler ise insanların farklı şeyler görme ve öğrenme merakı sonucunda başlamıştır. Örneğin; 5000 yıl önce insanlar Mısır'da bulunan piramitleri görmek veya Eski Yunan Olimpiyat Oyunları'nı izlemek için seyahat etmişlerdir (Sezer, 2010: 3). Romalılar ise tarihte ilk defa kara yolu ile geniş seyahat eden toplumdur. Fakat onların seyahat etme nedenleri diğerlerinde olduğu gibi kendi zevkleri veya yeni şeyler öğrenme istekleri değil, yeni topraklar fethetmektir. Romalılar topraklarına yeni yerler eklemek amacıyla farklı yerlere seyahat etmişlerdir. Bunun yanında Romalılar sıcak su kaynaklarından faydalanmak amacıyla da seyahat etmişlerdir. Bu nedenle Romalıların günümüzdeki kaplıcaların ilk örneklerini ortaya çıkardıkları söylenebilir (Taşkın, 2006: 3). M.S. 395 yılından İstanbul'un fethine kadar olan dönemde ise, zevk, eğlence ve sağlık turizminde duraklama başlamış, bununla birlikte büyük yayılma gösteren Hıristiyanlık ve Müslümanlığa bağlı olarak dini amaçlı seyahatler artış göstermiştir. Bu nedenle özellikle ilkçağlarda turizmin genel olarak ekonomik, inanç, sağlık ve spor olmak üzere başlıca dört ana grupta gerçekleştiği görülmektedir. Ortaçağın en ünlü gezginlerinden biri olan Marco Polo, İran ve Afganistan'dan geçerek Pamir Yaylası'na, oradan da Gobi Çölü'nü aşarak Çin'e ulaşmış, buradan Java, Sumatra ve Hindistan'ı gezerek İtalya'ya dönmüştür. Yine aynı dönem gezginlerinden İbn-i Batuta ise, doğum yeri olan Tanca'dan Mekke'ye defalarca gitmiş, buradan Arabistan'ı Ortadoğu'yu ve Anadolu'yu gezerek Semerkant üzerinden Hindistan'a ulaşmış ve oradan da Seylan ve Sumatra'ya geçmiştir (Yıldız, 2011: 56).

Yüzyılın sonlarından 20. Yüzyıla kadar olan dönemde turizm faaliyetlerinin nedenleri olarak görülen merak, eğitim gibi unsurlar yerini toplumdaki elitlerin gelişmiş dünyadan kaçışı olarak nitelendirilen ve çok karmaşık hizmet ve yapılarla desteklenen isteğe bağlı boş zaman seyahatine bırakmıştır (UNESCO, 2006: 8). Seyahat eden kişiye verilen yeni bir terim olan “turist” kavramı ilk kez 1800’lerde kullanılırken, “turizm” kavramı ise ilk kez 1811’de İngiltere’de yayımlanan “Sporting Magazine” adlı bir dergide yazıya dökülmüştür (Sezer, 2010: 4-5).

Turizm alanında yapılan ilk çalışmalar 19. Yüzyıla dayanmaktadır. Literatüre bakıldığında turizm ile ilgili çeşitli tanımların yer aldığı görülmektedir. Bunun sebebi olarak turizmin farklı alanlardan kişiler tarafından incelenmesi söylenebilir (Güçer, 2004: 4). Turizm teriminin kökeni Latince ’de dönme anlamına gelen “tornus” kelimesinden gelmektedir. Turizm ve seyahat kavramının ilk tanımını 1905 yılında Guyar-Freuler yapmıştır (Günel, 2009: 3-4). Turizm ile ilgili yapılan bir çalışmada turizm “*genel olarak devamlı yaşanan yerler dışında tüketici olarak tatil, dinlenme ve eğlenme gibi nedenlerle yapılan seyahat ve geçici konaklama hareketi*” olarak tanımlanmıştır. Başka bir tanıma göre ise turizm, dinlenme veya iş gibi amaçlarla bir destinasyondan başka bir destinasyona yönelen bir faaliyet olarak tanımlanmaktadır (Yıldız, 2011: 55). Turizm kavramının en uygun tanımı şöyle yapılabilir: “*Turizm, sürekli yaşanan yerler dışında, ticari kazanç dışı sebeplerle yapılan ve yirmi dört saati aşan ya da en az bir gecelemeden oluşan geçici seyahat ve konaklamaların ortaya çıkardığı ekonomik ve sosyal özellikleri olan tüketim olay ve ilişkilerinin bütünüdür*”. Yapılan bu tanıma göre turizm faaliyetlerinin çeşitli özellikleri bulunmaktadır:

- Turizmi statik ve dinamik olmak üzere iki unsur oluşturmaktadır. Dinamik unsur seyahatlerin gerçekleşmesini sağlayan ulaşım sistem ve araçlarını kapsamaktadır. Statik unsur ise konaklama ve yiyecek hizmetlerini kapsamaktadır.

- Turizm aslında ticari bir kazanç elde etme amacına yönelik değildir.
- Turizm hem ekonomik hem de endüstri yönü olan bir olaydır.
- Turizm sosyal ve toplumsal bir olaydır.
- Turizm ölçülebilir bir kavram olduğu için rakamlarla ifade edilebilmektedir (Usta, 2008: 7-8).

Turizm Eğitimi

Dünyada ve Türkiye’de sosyo-ekonomik açıdan önem arz eden sektörlerden biri turizm sektörüdür. Turizm, çok disiplinli bir yapıya sahip olması nedeniyle insanların hayatlarının nerdeyse her alanında tüketim şekillerini etkilemektedir (Güzel, 2006: 15). Turizm sektöründe sunulan hizmetin ağırlıklı olarak insan gücüne dayalı olması, üretim ve tüketicinin aynı anda gerçekleşmesi nedeniyle bu sektörde kalifiye iş gücüne duyulan ihtiyaç oldukça fazladır (Üngüren, 2007: 4). Turizm sektöründe kalifiye iş gücünün artırılabilmesi için bu sektörde çalışan personelin iyi bir eğitim sürecinden geçmesi gerekmektedir. Bu nedenle turizm sektöründe eğitimin oldukça önemli olduğu söylenebilir. Turizmde eğitim kavramını ve önemini açıklamadan önce eğitim kavramını açıklamak gerekmektedir.

Eğitim, hem kişiler hem de toplumlar için zorunlu bir ihtiyaç niteliğindedir. Eğitim ile ilgili yapılan çalışmalara ve yazılan kitaplara bakıldığında çeşitli tanımların olduğu görülmektedir. Eğitim; kişilerin kendi hayatları vasıtasıyla ve bilinçli olarak değişim meydana getirme süreci olarak tanımlanmaktadır (Taşkın, 2006: 20). Genel anlamıyla eğitim; kişinin doğumundan ölümüne kadar ailesinden, öğrenim hayatından ve çalıştığı iş yerinden elde ettiği tüm bilgiler aracılığıyla ya da kişinin kendini geliştirerek davranış ve yeteneklerinde meydana getirdiği değişiklikler olarak tanımlanmaktadır. Başka bir tanıma göre ise; eğitim kişilerin geliştirilmesine yönelik yapılan çalışmalar bütünüdür (Tahtaloğlu, 2012: 11).

İyi bir eğitim almış insan gücü teknolojinin neden olduğu toplumsal uyumsuzlukların ortadan kalkmasını sağlamaktadır. Ayrıca ülkenin ekonomik durumunu da olumlu

yönden etkilemektedir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde eğitime ayrıca önem verilmesi gerekmektedir. Çünkü iyi bir eğitim almış insan gücü ülkedeki işsizlik oranını düşürmekte ve ülkenin refah düzeyini artırmaktadır (Sarı, 2007: 6). Her açıdan önemli olan eğitim kavramının kendine has bazı özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler aşağıdaki gibidir:

- Eğitim, kişilerin bilgi edinmeleri sebebiyle bir tüketim malı durumundadır.
- Eğitim tüketim mallarını üreten işçilere üretim niteliği vermektedir.
- Eğitimin bir maliyet fiyatı bulunmaktadır. Bu sebeple ülkelerin ekonomik ve toplumsal gelişimleri doğrultusunda değişmektedir.
- Eğitim toplumların kültürlerinden ayrı düşünülemez (Çelebi, 2004: 19).

Eğitim kişilerin ve toplumların gelişmesinde vazgeçilmez bir unsurdur ve eğitimin çeşitli amaçları bulunmaktadır. Bu amaçlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Kişiyi belirli bir kültürle birleştirmek
- Kişinin toplumsallaşmasını sağlamak
- Kişilerin hem yazılı hem de yazılı olmayan kurallara uymalarını sağlamak
- Kişilerin hem kendisi hem de toplumu için faydalı olacak yeteneklerini ortaya çıkarmak
- Kişilere çeşitli beceri ve yetenekler kazandırarak üretken olmasını sağlamak (Taşkın, 2006: 21).

Her sektör ve iş kolunda önemi büyük olan eğitimin turizm sektörü açısından da önemi tartışılmaz boyuttadır. Turizm eğitimi “turizm olayının ve turizm ekonomisinin halka ve öğrenim gören gençlere öğretilmesi, turizm konusunda bilgili ve kalifiye personel ve yönetici yetiştirilmesi için yapılan çalışmalar” şeklinde tanımlanmaktadır. Başka bir tanıma göre ise turizm eğitimi; her seviyedeki öğrencilere turizm bilincini ve misafirperverlik kavramını kazandırmak, turizm sektöründe çalışan personelin genel ve mesleki bilgilerini artırmak ve turizm sektörüne araştırmacı, uygulayıcı, teknisyen ve uzman yetiştirmek

amacıyla yapılan bütün faaliyetlerdir (Taşkın, 2006: 23).

Türkiye’de turizm ile ilgili yapılan çalışmalar Osmanlı Dönemi’ne kadar gitmektedir. 1890 yılında Osmanlı Devleti tarafından “Seyyahlara Tercümanlık Edenler Hakkında 190 Sayılı Nizamname” yürürlüğe koyulmuştur. Bu dönemde yabancı dil bilen vatandaşlar tercüman rehberlik yapmışlardır. Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonraki yıllarda ise Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu turist rehberlerinin eğitimi ve turizm eğitimi ile ilgili yayınlar çıkarılmasına yardımcı olmuştur (Boylu ve Arslan, 2014: 80). 1961 yılında Ankara’da ilk otelcilik okulu açılmıştır. 1967 yılında ise ikinci otelcilik okulu İstanbul’da açılmıştır. Fakat İstanbul’daki okulun adı “Otelcilik ve Meslek Lisesi” olarak değiştirilmiştir. Üniversite düzeyinde turizm eğitimi ise 1969 yılında İzmir Üniversitesi’nde başlamıştır (Bayraktaroğlu, 2013: 6). Turizm eğitimine olan ilgi özellikle 1980’li yıllarda başlamış ve literatürde turizm eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların sayısında artış gözlenmiştir (Güçer, 2004: 10).

Turizm eğitimi diğer sektörlerdeki eğitim türlerinden farklılaşmaktadır. Çünkü turizm eğitiminin temelinde insan bulunmaktadır. Ayrıca turizm sektöründe sunulan hizmetin belirli standartları vardır ve bu standartların çoğunluğu uluslararası özelliklere sahiptir. Bu nedenle turizm sektöründe çalışan veya çalışmak isteyen kişilerin hem iyi bir eğitmen geçmesi hem de kültür, davranış bilimleri ve teknoloji gibi konularda bilgi edinmesi gerekmektedir (İlgaz, 2011: 102). Turizm sektörü açısından eğitimin sahip olduğu önem aşağıdaki konularda ortaya çıkmaktadır:

- Turizm eğitiminin sektöre yeterli sayıda personel kazandırması gerekmektedir.
- Özellikle uluslararası piyasada faaliyet gösteren turizm işletmelerinde nitelikli personellerin çalışması gerekmektedir.
- Turizm sektöründe üretim aşamasının yanında pazarlama, reklam ve satış gibi aşamalarda da kalifiye personelin çalışması gerekmektedir.

- Turizm sektöründe eğitim sadece işletmelerde çalışacak personeller açısından değil, ayrıca turizm ile ilgili çalışma ve araştırmalar yapacak akademisyenlerin yetiştirilmesi açısından da önem arz etmektedir (Türkseven, 2012: 20-21).

Turizm sektörünü diğer sektörlerden ayıran temel özelliği toplumsal bir olgu olmasıdır. Bu nedenle turizm sektörü toplumun bütün kesimlerini ilgilendirmektedir. Bu bakımdan turizm eğitiminin amacının hem mesleki eğitim odaklı olması hem de toplumu ilgilendirmesi gerekmektedir (Güçer, 2004: 15). Bu doğrultuda turizm eğitiminin çeşitli amaçlarından bahsetmek mümkündür. Bu amaçlar aşağıdaki gibidir:

- Turizm sektöründe sunulan hizmetin kalitesini yükseltmek
- Turizm sektöründeki yönetim standartlarını yükseltmek
- Her aşamada iyi eğitim almış eğitmen kadrosu ile kalifiye personel yetiştirmek
- Turizm sektörü, eğitimciler ve yöneticiler arasında işbirliği sağlamak (Bayraktaroğlu, 2013: 3). Turizm sektörünün çok çeşitli sektörler ve iş kollarıyla işbirliği içinde olması eğitimi zorunlu hale getirmiştir. İyi bir eğitim almış personelin çalıştığı bir işletmenin çeşitli avantajları bulunmaktadır:
- Eğitim, maliyetin düşmesini sağlamaktadır.
- Müşteri tatminini artırmaktadır.
- Personelin yaşadığı stresi azaltmaktadır.
- İşin kalitesini artırmaktadır.
- İş kazalarını en aza indirmektedir.

Turizm eğitiminin kişiler açısından da çeşitli avantajları bulunmaktadır:

- Kişinin sorun çözme yeteneğini artırmaktadır.
- Kişinin moral seviyesini yükseltmektedir.
- Kişinin saygınlığının artmasını sağlamaktadır.

- Kişinin kendine olan güvenini artırmaktadır (Taşkın, 2006: 25).

Hem işletmeler hem de kişiler açısından çeşitli avantajları bulunan turizm eğitiminin gelişmesinin önünde bazı engeller bulunmaktadır. Turizm eğitiminin gelişmesini engelleyen etkenler aşağıdaki gibidir:

- Turizm günümüzde bile ekonomi ve coğrafya gibi anabilim dallarının alt dalı olarak görülmektedir.
- Turizm eğitimi çok disiplinli bir alan olması nedeniyle değişik alanların etkisi altında kalmaktadır.
- Turizm başka disiplinlerle karşılaştırıldığı zaman yeni bir çalışma alanı olarak görülmektedir.
- Turizm sektörü çoğunlukla turizm eğitimi almamış kişiler tarafından yönetilmektedir.
- Turizmin bir bilim dalı olarak teorik altyapısının yetersiz olması turizm eğitiminin gelişmesini olumsuz yönden etkilemektedir (Güzel, 2006: 18-19).

Tüm dünyada turizm eğitimi açısından önem verilen konu mesleki eğitimidir. Mesleki turizm eğitimi; “turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu, kişilere mesleki yenilik ve beceriler kazandırmayı amaçlayan eğitim şekli” olarak tanımlanmaktadır (Dayıoğlu, 2010: 6). Çeşitli seviyelerdeki bilgi ve yetenek gereksinimlerini karşılamak amacıyla hazırlanan mesleki eğitim programlarının hem ulusal hem de uluslararası boyutları bulunmaktadır (Tutan, 2010: 28). Turizm sektörünün gelişmeye başladığı ilk yıllarda mesleki eğitim kısa süreli hizmet içi eğitimler ve kurslarla yapılmaktaydı. Fakat günümüzde mesleki turizm eğitimi farklı boyutlara ulaşmıştır (Akoğlan Kozak, 2009: 2). Ülkemizde mesleki turizm eğitimi örgün ve yaygın olmak üzere iki farklı şekilde verilmektedir (Baltacı vd., 2012: 18).

Örgün turizm eğitimi ortaöğretim seviyesinden başlayıp doktora seviyesine kadar devam eden diploma vermeye yönelik turizm eğitim faaliyetidir. Ortaöğretim seviyesinde Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri, Ticaret Meslek Liseleri ve Meslek Liselerinde turizm eğitimi verilmektedir (Tutan, 2010: 29). Örgün eğitim

kurumları turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu kalifiye eleman yetiştirmek amacıyla kurulmuştur (Bayraktaroğlu, 2013: 9). Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri; yiyecek-içecek hizmetleri, konaklama ve seyahat hizmetleri, eğlence hizmetleri, gıda teknolojisi gibi alanlarda çalışacak ya da kendi işini yapabilecek yabancı dil bilen nitelikli personel yetiştiren okullardır (Türkseven, 2012: 75). Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde 9. Sınıfta öğrenciler genel mesleki ve teknik dersleri almaktadırlar. 10. Sınıfta ise ilgi duydukları alana yönelmeye başlamaktadırlar (Aydemir, 2008: 21-22). Öğrencilerin bu aşamada yönelebilecekleri farklı alanlar bulunmaktadır. Bunlar; resepsiyon bölümü, servis bölümü, mutfak bölümü, seyahat acentacılığı bölümü ve kat hizmetleri bölümü olarak sınıflandırılmaktadır. Bu okullarda öğrencilere Ekim- Mart ayları arasında teknik dersler verilmekte, Nisan- Eylül ayları arasında ise öğrenciler oteller ya da çeşitli turistik işletmelerde uygulamalı eğitim yapmaktadırlar (Üngüren, 2007: 7-8).

Yaygın turizm eğitimi ise; Kültür ve Turizm Bakanlığı, özel ve kamu kuruluşları tarafından yürütülen mesleki turizm eğitimidir. Bu kurslara katılan öğrenciler başarılı oldukları takdirde sertifika verilmektedir (Tutan, 2010: 30). Yaygın turizm eğitimi örgün eğitimde görülen boşlukları tamamlamakta ve kişileri iş hayatına hazırlamaktadır. Yaygın eğitimin örgün eğitimden farklı olarak sahip olduğu bazı özellikler bulunmaktadır. Bu özellikler aşağıdaki gibidir:

- Yaygın turizm eğitim ihtiyacı oldukça düzenlenmektedir.
- Zaman, yer ya da yaşla sınırlandırılmamaktadır.
- Her bir kursun maliyeti farklılık göstermektedir.
- Gönüllülük temeline dayanmaktadır.
- Verilen eğitimin süresi ve kapsamı programa göre değişmektedir (Bayraktaroğlu, 2013: 7).

Meslek Seçimi

İnsanlar hayatları boyunca birçok seçim yapmaktadır. Bu seçimlerin en önemlilerinden

biri de meslek seçimidir. Meslek; insanların hayatını kazanmak, geçimini sağlayarak iyi bir yaşam sürmek için yaptıkları iş olarak tanımlanmaktadır (Dökmeciler ve Bozkurt, 2009:3). Başka bir tanıma göre ise meslek; eğitim ile elde edilen sistemli bilgilere ve yeteneklere dayanan, insanlara faydalı ürün ve hizmet üretmek ve karşılığında bir kazanç sağlamak için yapılan iştir. Meslek seçiminin insanların hayatlarında büyük önemi vardır. Meslek seçimi kişilerin hayatlarının erken dönemlerinde oluşan ve ihtiyaçlar nedeniyle ortaya çıkan bir olgudur (Pekkaya ve Çolak, 2013:800-801).

İnsanların meslek seçimleri hem çalışma hayatlarını ve şeklini hem de özel hayatlarını seçmeleri anlamına gelmektedir (Kars vd., 2014: 188). Okul çağındaki kişiler meslek seçimini öncelikle ilköğretim aşamasında, ardından ortaöğretim sonunda belirlemektedirler. İlköğretim aşamasındaki çocuk meslek seçiminde mantıklı kararlar veremez. Çünkü bu dönemde çocuklar çeşitli hayaller kurarlar. Ortaöğretim aşamasında ise çocukların seçecekleri meslek dalları konusunda daha mantıklı kararlar verdikleri görülmektedir (Deniz, 2001: 3). Ginzberg'e göre 20-25 yaş aralığı meslek seçiminde gerçekçi dönemi oluşturmaktadır. Bu nedenle kişilerin özellikle 20'li yaşlarda seçecekleri meslek dalları ile ilgili gerçekçi kararlar verdikleri görülmektedir (Pekkaya ve Çolak, 2013: 801).

Kişilerin meslek seçimi yaparken çeşitli faktörleri göz önünde bulundurması gerekmektedir. Yapılan bazı araştırmalar sonucunda meslek seçimlerini yeteneklerine, becerilerine ve kendileri için belirledikleri ideallere göre yapan kişilerin sayısının az, yaptığı mesleği sevmeyen kişilerin sayısının ise fazla olduğu belirlenmiştir. Çünkü zaman zaman bireylerin meslek seçimini engelleyen, kısıtlayan durumlar söz konusu olmaktadır. Bireylerin başarısızlıkları, ailelerinden gördükleri baskılar ya da maddi açıdan çekilen zorluklar kişilerin istedikleri mesleği seçmelerinde birer engel olarak görülmektedir (Dökmeciler ve Bozkurt, 2009:3). Bu nedenle kişilerin meslek seçimi yaparken fiziksel

özelliklerini, becerilerini, aile yapısını ve ekonomik durumunu göz önünde bulundurması gerekmektedir. Yapılan bir çalışmaya göre lise öğrencileri meslek seçimi yaparken öncelikle meslekte iş bulma imkânı, kişilik özellikleri, ilgilendiği alanlar, ailenin istekleri gibi konulara dikkat etmektedirler. Yapılan çalışmaların çoğu göstermektedir ki; meslek seçiminde kişilerin yaşadıkları toplum, kültür, aile, yetiştirme tarzı ve kişilik özellikleri gibi pek çok faktör etkili olmaktadır (Pekkaya ve Çolak, 2013: 801-803).

YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı Erzurum Dedeman Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin turizm sektörünü ve turizm meslek lisesini seçme nedenini belirlemektir. Çalışmanın evrenini Erzurum Dedeman Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde eğitim alan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla anket tekniği kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında kullanılan anket formu üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde öğrencilerin turizm meslek lisesini ve meslek dallarını seçme konusunda istekli olup olmadıkları ve turizm meslek lisesini seçme kararlarını kimlerin etkilediğini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise meslek seçiminde yeterlilik ölçeği kullanılmıştır. Araştırma için verilerin toplanması amacıyla 270 anket bastırılmıştır. Anketler 2015-2016 öğretim yılında Ocak- Mart ayları arasında öğrencilere dağıtılmıştır. Toplanan anketler arasından 253 adet anketin değerlendirilmeye alınabileceğine karar verilmiştir. Bu nedenle 253 anket üzerinden SPSS 20.0 programı yardımıyla analizler yapılmıştır.

Demografik Bulgular

Bu bölümde örneklemin demografik özelliklerine göre dağılımı, tanımlayıcı istatistikler ile incelenmiştir. Erzurum Dedeman Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin

demografik özellikleri Çizelge 3.1.'de verilmiştir.

Çizelge 3.1. Örneklem İle İlgili Demografik Bilgiler

	Frekans	Yüzde
Cinsiyet		
Kız	94	37,2
Erkek	159	62,8
Yaş		
18 yaş altı	209	82,6
18-21 yaş	38	15,0
21-25 yaş	5	2,0
25 yaş üstü	1	0,4
Gelir Durumu		
0-500 TL	128	50,6
500-1000 TL	125	49,4

Yapılan frekans analizi sonucunda ankete katılan öğrencilerin %37,2'sinin kız, %62,8'inin erkek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %82,6'sının 18 yaş altında, %15'inin ise 18-21 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. 25 yaş üstünde ise sadece bir öğrenci olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %50,6'sının gelir durumunun 0-500 TL arasında değiştiği, %49,4'ünün gelir durumunun ise 500-1000 TL arasında değişiklik gösterdiği belirlenmiştir.

Güvenirlilik Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin güvenilirliğini test etmek amacıyla Cronbach Alpha güvenirlik analizi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar Çizelge 3.2.'de gösterilmiştir.

Çizelge 3.2. Ölçeklerin Güvenirlilik Analizi

	Cronbach Alpha	Madde Sayısı
Meslek Seçimine Etki Eden Faktörler Ölçeği	,780	4
Meslek Seçiminde Yeterlilik Ölçeği	,792	13

Çizelge 3.2 incelendiğinde her iki ölçeğin de Alpha katsayılarının $0.60 \leq \alpha < 0.80$ arasında olduğu görülmektedir. Literatüre göre Alpha değeri $0.60 \leq \alpha < 0.80$ arasında olduğu zaman

ölçek oldukça güvenilir olarak kabul edilmektedir (Kalaycı, 2014: 405).

Meslek Seçimine Etki Eden Faktörler Ölçeğine İlişkin Frekans Yüzdeleri

Bu bölümde öğrencilerin; “Turizm meslek lisesini isteyerek mi seçtiniz?”, “Turizm meslek lisesindeki meslek dalınızı isteyerek mi seçtiniz?”, “Turizm meslek lisesine kayıt olmanızı kimler etkiledi?” ve “Turizm meslek lisesinde meslek dalınızı seçmede kimler etkili oldu?” gibi sorulara verdiklerin cevapların frekanslarına bakılmıştır. Elde edilen bulgular aşağıda gösterilmiştir.

Çizelge 3.3. “Turizm meslek lisesini isteyerek mi seçtiniz?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Frekanslar

	Frekans	Yüzde
Evet	164	64,8
Hayır	89	35,2

Çizelgeye bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin %64,8’inin turizm meslek lisesini isteyerek seçtiği, geriye kalan %35,2’lik bölümün ise öğrenim gördükleri liseyi istemeyerek seçtikleri görülmektedir.

Çizelge 3.4. “Turizm meslek lisesindeki meslek dalınızı isteyerek mi seçtiniz?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Frekanslar

	Frekans	Yüzde
Evet	176	69,6
Hayır	77	30,4

Çizelgeye bakıldığında anketi cevaplayan öğrencilerin %69,6’sının turizm meslek lisesindeki meslek dallarını isteyerek seçtiği, %30,4’ünün ise meslek dallarını istemeyerek seçtikleri görülmektedir.

Çizelge 3.5. “Turizm meslek lisesine kayıt olmanızı kimler etkiledi?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Frekanslar

	Frekans	Yüzde
Arkadaş	25	9,9
Aile	94	37,2
Akrabalar	19	7,5
Çevrenin Etkisi	28	11,1
Öğretmenler	17	6,7
Turizm Meslek Lisesi Mezunları	7	2,8
Hiç Kimse	63	24,9

Çizelge 3.5.’e bakıldığında öğrencilerin öğrenim gördükleri liseye kayıt olmalarını etkileyenler arasında en yüksek oranla (%37,2) ailelerinin olduğu görülmektedir. Öğrencilerin %24,9’u hiç kimseden etkilenmeden turizm meslek lisesini seçtiklerini belirtmişlerdir. En az etkiyi ise %2,8’lik bir oranla turizm meslek lisesi mezunlarının yaptığı görülmektedir.

Çizelge 3.6. “Turizm meslek lisesinde meslek dalınızı seçmede kimler etkili oldu?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Frekanslar

Meslek Seçiminde Yeterlilik Ölçeği İfadeleri	Hiç Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılıyorum	Çoğunlukla Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	Toplam Sayı	Toplam (%)
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)		
Mesleği seçmemde bu mesleğin toplumdaki yeri ve getirdiği gelir ve mesleğe olan talep etkili oldu.	22,9	28,9	30,8	7,9	9,5	253	100
Mesleği seçmeden önce bu mesleği yapanlardan meslek hakkında bilgi aldım.	19,4	29,2	33,2	9,9	8,3	253	100
Mesleğimin yeteneklerime uygun olduğunu düşünüyorum.	9,1	24,1	36,8	16,6	13,4	253	100
Bu mesleği fiziksel özelliklerime uygun olduğu için seçtim.	18,6	30,0	31,2	12,3	7,9	253	100
Diğer meslekler hakkında da az çok bilgiye sahibim.	16,2	24,9	36,0	13,4	9,5	253	100
Bu mesleğin iş bulma imkânlarını bilerek seçtim.	16,6	22,1	34,0	19,4	7,9	253	100
Bu meslekte ilerleme imkânlarını biliyorum.	11,5	20,6	37,5	17,8	12,6	253	100
Mesleği seçerken giriş ve emekli olma koşullarını araştırdım.	26,1	22,5	32,0	12,6	6,7	253	100
Mesleğimin kazandıracağı imkânları bilerek seçtim.	19,0	19,4	37,2	15,0	9,5	253	100
Mesleğimin avantaj ve dezavantajlarını bilerek seçtim.	12,3	23,3	41,9	13,8	8,7	253	100
Mesleğimin çalışma ortamını araştırdım.	14,6	21,3	36,0	17,0	11,1	253	100
Mesleğimi seviyorum	20,6	17,8	28,5	12,6	20,6	253	100
Bu meslekte ilerlemeyi düşünmüyorum	19,8	22,1	23,3	19,0	15,8	253	100

Çizelge 3.7. incelendiğinde katılımcıların %36,8’inin yeteneklerine uygun olduğu için, %31,2’sinin ise bu mesleğin fiziksel

özelliklerinin cinsiyetine uygun olduğu için turizm sektörünü seçtiği görülmektedir. Öğrencilerin %34’ünün iş bulma imkânlarını, %37,5’inin meslekte ilerleme imkânlarını, %37,2’sinin ise mesleğin kazandıracağı imkânları bilerek bu sektörü seçtiği belirlenmiştir. Fakat öğrencilerin %26,1’inin turizm sektörünü seçerken giriş ve emekli koşullarını araştırmadığı, %19,4’ünün ise bu sektörü seçmeden önce sektörde çalışanlardan bilgi almadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin %28,5’inin turizm sektörünü sevdiği belirlenmiştir.

Çizelge 3.8. “Yükseköğreniminizi lise meslek dalınızla ilgili bölümlerde yapmak istiyor musunuz?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Frekanslar

	Frekans	Yüzde
Evet	152	60,1
Hayır	101	39,9

Çizelge 3.8.’e göre araştırmaya katılan öğrencilerin %60,1’i yüksek öğrenimini lisede seçtikleri meslek dalları ile ilgili bir bölümde yapmak istemektedirler. %39,9’u ise turizm lisesinde öğrenim görmesine rağmen yükseköğrenimini turizm ile ilgili bir bölümde yapmak istemediklerini belirtmişlerdir.

SONUÇ

Bu çalışma Erzurum Dedeman Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi’nde öğrenim gören öğrencilerin turizm sektörünü ve turizm meslek lisesini seçme nedenlerinin ve öğrencilerin turizm lisesini seçmelerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesini amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında turizm meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilere anket uygulanarak eğitim aldıkları lise ve sektör hakkındaki düşünceleri alınmıştır. Anketlerle elde edilen veriler frekans analizi ile değerlendirilmiştir.

Yapılan frekans analizi sonucunda katılımcıların %62,8'inin erkek öğrencilerden oluştuğu belirlenmiştir. Erzurum Dedeman Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin yarısından fazlası erkeklerden oluşmaktadır. Bu durumda Erzurum'da yaşayan ortaöğretim çağındaki kızların genellikle turizm meslek liselerini tercih etmedikleri söylenebilir.

Yine yapılan frekans analizi sonucunda Dedeman Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde okuyan öğrencilerin %64,8'inin turizm meslek lisesini, %69,6'sının ise turizm meslek lisesindeki meslek dalını isteyerek seçtikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin %37,2'lik bölümünün turizm meslek lisesini seçmeleri aşamasında ailelerinden etkilendikleri yapılan analiz sonucunda belirlenmiştir. Bu durumda ortaöğretim çağındaki öğrencilerin eğitimle ilgili aldıkları kararlarda ailelerinin de görüşlerini aldıkları söylenebilir. Fakat turizm meslek lisesinde meslek dalı seçme aşamasına gelen öğrencilerin %30,4'ünün hiç kimseden etkilenmeden kendi isteklerine göre karar verdikleri belirlenmiştir. Ancak yine de öğrencilerin %24,9'u hala ailelerinin etkisiyle meslek dalı seçimi yaptıklarını belirtmişlerdir.

Meslek seçiminde yeterlilik ölçeği sorularına ilişkin yapılan frekans analizi sonucunda öğrencilerin büyük çoğunluğunun turizm sektörü ile ilgili olumlu düşünceler beslediği belirlenmiştir. Katılımcıların %41,9'u seçtikleri meslek ve sektörün avantaj ve dezavantajlarını bilerek seçtiklerini, %37,5'i meslekte ilerleme imkânları olduğunu bildiklerini, %36,8'i ise mesleğinin yeteneklerine uygun olduğunu belirtmiştir. Yani turizm meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin turizm sektörünü ve seçtikleri meslek dalını benimsedikleri söylenebilir. Ayrıca yapılan frekans analizi sonucunda öğrencilerin %60,1'inin yükseköğrenimlerini lisede seçtikleri meslek dalı ile ilgili bölümlerde yapmak istediklerini belirtmişlerdir. Yani Dedeman Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin yarısından fazlası turizm bölümlerinin ön lisans ya da lisans programlarında eğitim alarak

turizm sektöründe çalışacak birer nitelikli personel olacaklardır.

KAYNAKLAR

Akoğlan Kozak, M. (2009). "Akademik Turizm Eğitimi Üzerine Bir Durum Analizi". *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 1-20.

Aydemir, B. (2008). *Türkiye'de Turizm Eğitimi: Kültür ve Turizm Bakanlığı Örneği*. (Uzmanlık Tezi). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.

Baltacı, F. vd. (2012). "Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin ve Geleceğe Yönelik Bakış Açılarının Belirlemesine Yönelik Bir Araştırma". *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4 (1).

Bayraktaroğlu, E. (2013). *Türkiye'de Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Kurumların Uygulama Olanakları*. (Yüksek Lisans Tezi). Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Boylu, Y. ve Arslan, E. (2014). "Türkiye'deki Turizm Eğitiminin Rakamsal Gelişmeler Açısından Değerlendirilmesi". *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 1, 79-97.

Çelebi, M. (2004). *Vakıf Üniversitelerinin Pazarlama Faaliyetleri İçinde Tutundurma Stratejilerinin İncelenmesi: Turizm Eğitimi Veren Bölümlerde Bir Uygulama*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Dayıoğlu, M. (2010). *Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Stajyer Öğrencilerinin Yeterliliği Konusunda İşveren Görüşleri (Edremit Körfezi Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Deniz, S. (2001). "Bireyin Meslek Seçimini Etkileyen Kaynaklar: Yeni Teknolojilerden İnternet". *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 6, 1-9.

Dökmeçiler, B. ve Bozkurt, Ç. (2009). *Gençlerin Meslek Seçimi Sürecinde İçinde Yaşadıkları Toplumun Yükselen Değerlerinin Gençlerin Tercihlerine Etkisi (Proje Ödevi)*. İzmir: Özel Ege Lisesi.

Güçer, E. (2004). *Türkiye’deki Turizm Eğitimi ile Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerdeki Turizm Eğitiminin Karşılaştırılması ve Sektörün Turizm Eğitiminden Beklentileri*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Günel, Ö. D. (2009). *Turizm Sektöründe Mevsimsellik Sorunu ve Mevsimlik İstihdamın Sektör Çalışanlarının Örgütsel Bağlılıklarına Etkisi: Konaklama İşletmeleri Çalışanlarına Yönelik Bir Araştırma*. (Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güzel, N. G. (2006). *Yüksek Öğretimde Turizm Eğitimi ve Hizmet Kalitesi*. (Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ilgaz, B. (2011). *Üniversite Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Yılmazlık, Umutsuzluk Durumları ve Sektörel Tutumlarının Kariyer Seçimlerine Etkileri: Akdeniz Üniversitesi Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kalaycı, Ş. (2014). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Kars, V. vd. (2014). “Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Karşılaştığı Sorunlar ve Bu Sorunların Anksiyete ve Depresyonla İlişkisi”. *Dicle Tıp Dergisi*, 41 (1).

Pekkaya, M. ve Çolak, N. (2013). “Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Önem Derecelerinin AHP İle Belirlenmesi”. *Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (2), 797-818.

Sarı, H. (2007). *Ortaöğretim Düzeyinde Mesleki Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Sürecine Adaptasyonu Üzerine Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Sezer, M. S. (2010). *Türkiye Turizm Sektöründe Müze Turizminin Payının Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tahtaloğlu, B. (2012). *Turizm Eğitimi Almakta Olan Üniversite Öğrencilerin Kariyer*

Planlamalarına İlişkin Görüşlerin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Taşkın, M. (2006). *Ortaöğretim Turizm Eğitiminde Staj ve İzmir İli Anadolu Otelcilik Turizm Meslek Liselerinde Bir Uygulama*. (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tutan, E. (2010). *Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Döneminde Maruz Kaldıkları Mobbing (Psikolojik Yıldıma) Ankara İlinde Bir Uygulama*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Türkseven, E. (2012). *Turizm Eğitiminde Yaşanan Staj Sorunları: Lisans Öğrencilerinin Görüşlerine Yönelik Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Usta, Ö. (2008). *Turizm Genel ve Yapısal Yaklaşım*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Üngüren, E. (2007). *Lise ve Üniversitelerde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Umutsuzluk ve Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi: Antalya’da Bir Uygulama*. (Yüksek Lisans Tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldız, Z. (2011). “Turizm Sektörünün Gelişimi ve İstihdam Üzerindeki Etkisi”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3 (5), 54-71.